

4. Abduhalilovna, M. G., & Yèche, H. (2023). ACCENT IN FRENCH AND ITS ROLE IN SPEECH. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(9), 125-128.
5. <https://education.ec.europa.eu/fr/focus-topics/green-education/learning-for-the-green-transition>
6. <https://blogs.ibo.org/2020/10/06/en-quoi-consistent-les-environnements-dapprentissage-la-communaute-scolaire-comme-ecosysteme/?lang=fr>
7. <https://sciencespoenvironnement.fr/environnement-ecologie/>
8. <https://fbiol.usthb.dz/departemen>

IQLIM O'ZGARISHI MUAMMOLARI

Mo'minova Ra'noxon Nabijanovna, Oripova Madina Dilmurod qizi
Muminovaranoxon@kspi.uz
Qo'qon Davlat pedagogika institute talabasi.

Bugungi kunda global isishning ta'siri sezilarli bo'lib bormoqda. Iqlim o'zgarishi suv va tuproq tanqisligini kuchaytirdi, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga putur etkazdi. Dengiz sathining ko'tarilishi natijasida yuzaga kelgan suv toshqini xavfi ko'plab orollarga, suv sathidan yuqoriga ko'tarilgan. Shimolda dengiz muzining erishi arktik mintaqalarning hayvonot dunyosiga ta'sir qiladi va mahalliy aholining allaqachon kamayib ketgan manbalarini xavf ostiga qo'yadi.

Iqlim o'zgarishi ushbu hodisani yaxshiroq tushunish va uning oqibatlari bilan kurashish zarurligini ko'rsatadi. Ta'kidlanishicha, global isish haqiqatdir va uning sabablari so'nggi paytlarda issiqxona gazlari chiqindilarining ko'payishiga inson faoliyati natijasidir.

Kelajakda iqlim o'zgarishi (haroratning isishi, dengiz sathining ko'tarilishi va yog'ingarchilikning o'zgarishi bilan tavsiflanadi) davom etadi va kuchayadi, bu bizning sayyoramiz va uning aholisi uchun halokatli oqibatlarga olib kelishi mumkin. Insoniyat iqlim o'zgarishiga ikkita aniq yo'l bilan javob berishi mumkin — uning ta'siriga moslashish va uni yumshatish choralari ko'rish orqali. Moslashish orqali inson va tabiiy tizimlar iqlim o'zgarishining stressli ta'siriga nisbatan zaiflik darajasini kamaytirishga harakat qiladi va yumshatish choralari issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va hatto yo'q qilishga qaratilgan.

Moslashish choralari. Iqlimning vaqtinchalik o'zgarishi tabiiy, tartibga solinadigan (qishloq xo'jaligi) va inson tizimlarining moslashish imkoniyatlaridan tashqariga chiqish ehtimolini hisobga olgan holda moslashish harakatlarini kuchaytirish kerak. Tabiiy organizmlar va ekotizimlarning moslashuvi mustaqil ravishda sodir bo'ladi (masalan, yashash halosining o'zgarishiga va o'simliklarning rivojlanish tsiklining o'zgarishiga javoban hayvonlarning ko'chishi shaklida), ammo harorat juda yuqori ko'tarilgan taqdirda ko'pchilik omon qolmasligi mumkin.

Xuddi shunday, bugungi kunda iqlim o'zgarishini yumshatish bo'yicha chora-tadbirlarni yaxshilash kerak, birinchi navbatda energiya manbalaridan foydalanish chiqindilarini kamaytirish va o'rmonlarni ekish orqali karbonat angidridni qabul qilishni kuchaytirish. Bu issiqxona gazlari konsentratsiyasini kamaytiradi va boshqa foyda keltiradi, masalan, salomatlikni yaxshilash, talabni kamaytirish energiya xavfsizligini oshirishga, shuningdek, kambag'al va qishloq xo'jaligi mintaqalarida energiya manbalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradigan energiya resurslari.

Siyosat ishlab chiquvchilarining e'tiborini jalb qilish uchun ularni iqlim o'zgarishi bo'yicha siyosat choralari har bir mamlakatning barqaror rivojlanish milliy strategiyasiga kiritish zarurligiga ishonitirish kerak. So'nggi 15 yil ichida bunga erishishning ko'plab amaliy usullari ishlab chiqilgani va qo'llanilgani quvonarli. "Barqarorlik nazariyasi" deb nomlangan istiqbolli yondashuvlardan biriga ko'ra, xavfli asosiy stsenariyni kelajakda xavfsizroq va barqaror vaziyatga aylantirishga yordam beradigan ba'zi amaliy choralarni amalga oshirishdan boshlash tavsiya etiladi.

U quyidagilarga asoslanadi - uchta asosiy tamoyil:

Birinchidan, asosiy maqsad rivojlanishga yanada barqaror xarakter berish bo'lishi kerak. Bunday bosqichma-bosqich yondashuvni amalda qo'llash osonroq va bu sizga zudlik bilan dolzarb muammolarni hal qilishga imkon beradi, ularning aksariyatini tanib olish va amalga oshirish nisbatan oson (masalan, energiya tejash). Barqaror rivojlanish bu holda jarayon sifatida belgilanadi (yakuniy maqsad emas).

Ikkinchidan, barqarorlik uchburchagining uchta elementiga muvozanatli yondashuv zarur. Buning uchun ijtimoiy (jalb qilish, imkoniyatlar berish, boshqaruvni tashkil etish), iqtisodiy (iqtisodiy o'sish, samaradorlik, barqarorlik) va ekologik (biologik xilma-xillik, tabiiy resurslar, ifloslanish) parametrlarni muvozanatli baholash talab etiladi.

Uchinchidan, tahlil an'anaviy chegaralar bilan cheklanmasligi kerak (u turli ilmiy fanlarni, makon, vaqt va manfaatdor tomonlarni qamrab olishi kerak). Muammolar va ularni qanday hal qilish kerakligi sababli fanlararo tahlil muhim ahamiyatga ega an'anaviy fanlardan tashqariga chiqing. Bundan tashqari, iqlim o'zgarishi kabi muammolar butun sayyorani qamrab oladi, bir necha asrlar davomida davom etadi va har bir insonga ta'sir qiladi.

Ushbu tamoyillar iqlim o'zgarishini yumshatish xarajatlarini rivojlanish vazifalarini bajarish bilan yarashtirish yondashuvlari bo'yicha uzoq muddatli konsensusni ishlab chiqishga intilayotgan siyosat ishlab chiquvchilar uchun qo'llanma bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Munasinghe, M. Haroratning oshishi bilan xavflar ortadi. Moliya & rivojlanish jurnali. 2018 y.
2. Bobylev S. N., Gritsevich I. G. Global iqlim o'zgarishi va iqtisodiy rivojlanish. M.: YUNEP, 2015 y.

GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI VA OZON QATLAMINING YEMIRILISHI

Nabijonov Sherzodbek Maxamadjon o'g'li, Jalilov Lutfiyor Sotvoldiyevich
Sherzodbeknabijonov44@gmail.com
Farg'ona politexnika instituti

Insonning iqlim va atrof-muhit sharoitlariga moslashish qobiliyati juda katta. Biroq, bashorat qilingan iqlim va potentsial ekologik o'zgarishlarning tezligi tibbiyot va yer olimlarini katta tashvishga solmoqda. Salomatlik ta'sirining aksariyati o'zgargan iqlim sharoitlariga ekologik javoblar orqali amalga oshiriladi. Masalan, vektor yuqadigan kasalliklarning tarqalishi o'simliklarning o'zgarishiga va suv ombori yoki oraliq xostlarning mavjudligiga, harorat va namlikning parazitlar va ularning vektorlariga bevosita ta'siri bilan bog'liq bo'ladi. Stratosferadagi ozonning emirilishi, birinchi navbatda, boshqa halokarbonlar va metil bromid bilan bir qatorda xlorflorokarbonlarning halogen erkin radikallari bilan reaksiyalar natijasida yuzaga keladi. 1979-91 yillar davomida ozonning o'rtacha yo'qolishi har o'n yilda 2.7% ga baholandi, bu quyosh sikli va boshqa omillarga to'g'ri keldi. Fiziologik nuqtai nazardan, odamlar chegara haroratiga qadar termoregulyatsiya qilish uchun katta imkoniyatlarga ega. Haroratning chegaradan oshib ketishi va ketma-ket bir necha kun davom etayotgan ob-havo sharoiti aholi o'limining oshishiga olib keladi. Masalan, Shanxayda qishda shamolsiz oqshomlarda bu ta'sir 6.5°C gacha bo'lishi mumkin. Issiqlik bilan bog'liq o'limlarning aksariyati keksa odamlarda sodir bo'ladi va ular yurak-qon tomir va nafas olish kasalliklari bilan bog'liq. Asosiy meteorologik o'zgaruvchilar issiqlik bilan bog'liq o'limga hissa qo'shadi, eng muhimi tungi ko'rsatkichlar yuqori; issiqxona effekti, ayniqsa, ushbu minimal haroratni oshirishi taxmin qilinmoqda. Iqlim o'zgarishi qishloq xo'jaligiga uzoq muddatli o'zgarishlar, masalan, bug'lanish orqali tuproq namligini pasaytirish va darhol qurg'oqchilik, suv toshqini (va eroziya) va tropik bo'ronlar kabi ekstremal ob-havo hodisalari orqali salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Buni hisobga olsak ham, rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligi eng ko'p zarar ko'radi va bu mamlakatlarda iqlim o'zgarishi sababli 40-300 million qo'shimcha odam ochlikdan xavf ostida bo'ladi. Qishloq